

4. MÓZES SZÜLETÉSE

(1Móz 47,1–12; 2Móz 1,1–2,10)

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 2.

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

(Felhasznált irodalom:

TÓTH, K., Mózes öt könyvének magyarázata. in: JK, Budapest 1995.

PÁKOZDY, L. M., Bibliaiskola, Budapest 2007.

BOROS, I. (szerk.), Jeromos kommentár. Az Ószövetség könyveinek a magyarázata, Budapest 2002.)

Izráel népének életében egy új korszak, a szabadítás korszaka, egy kisgyermek megszületésével kezdődött el. (Ahogyan az Újszövetségben a bűnből való megszabadulás a Fiú megszületésével kezdődik.)

Történeti előzmények:

Jákób családja hetven taggal került Egyiptomba József révén az éhínség miatt. A Biblia leírja, hogy az akkori fáraó nagyra értékelte József családját is, nemcsak földdel, de a legjobb földterülettel látta el őket. Azt is felajánlotta, hogy ha van közöttük rátermett, vállaljon vezető szerepet (1Mózes 47). Ebből a helyzetből kerültek Jákób leszármazottai a szolgaság állapotába. Kedveltekből megvetettekké váltak. Az állattenyésztőkből az egyiptomiak szolgálói lettek.

Egyiptomi szolgaság:

Nem maradt magára hagyva Izráel népe Egyiptomban sem. Isten nem hagyta el a népét. Mózes születésével kezdődött meg a szabadulás története. II. Ramszesz (Kr. e. 1290–1224) királyi rezidenciájának nagy építkezéseinél bevándorló nomádokat dolgoztattak, akiket szigorú felügyelet alatt tartottak. Maradtak fenn ebből a korból olyan írásos emlékek, amelyek szerint megbüntették a rabszolgák felügyelőit, mert elhanyagolták a rabszolgák hajszolását. A fáraó kegyetlen, elnyomó intézkedései a végletekig fokozódtak: kényszerszermunka, sanyargatás, a munkakörülmények szándékos megnehezítése és végül a gyermekek meggyilkolása.

Mózes születése:

Hiába volt meg minden eszköze a fáraónak arra, hogy egy népet kiirtson, mégsem volt nagyobb az ereje, mint Istennek. Egyiptom uralkodójának emberi terve szerint valamennyi izraeli fiúgyermeknek meg kellett volna halnia. Isten azonban másként tervezte. A bábákról azt írja a Biblia, hogy azért nem öltek, mert Istent félték (2Móz 1,17). Hébernek nevezi őket a leírás. Először a Biblia Ábrahámra (Abrámra) alkalmazza (1Móz 14,13) ezt a jelzőt.

Sifra és Púá nevének jelentése: fényesség és szépség. A bábák munkájuk közben élettel és halállal egyaránt találkoztak. Igaz, hogy munkájuk lényege az életre segítés, de a halál eshetőségével folyamatosan számolniuk kellett. A legfőbb hatalom, a fáraó, ezeknek az asszonyoknak adta parancsba, hogy hivatásuknak és minden jó érzésüknek ellentmondóan cselekedjenek. Akik az élet védelmére adták az életüket, nem voltak hajlandók önmaguk ellen, az értékrendjük ellen cselekedni, és az életüket kockáztatva hazudtak. Hiába adta fáraó az élet segítőinek azt a parancsot, hogy a halál segítői legyenek. Az embertelen parancsnak ellenálltak. Ebben az időben született meg Amrám és Jókebed harmadik gyermeke (2Móz 6,20). Különös gondoskodással vették körbe a kis gyermeket. Anyja szépnek látta (2Móz 2,2). Ez a kifejezés azt is jelenti, hogy erős, egészséges. Rejtegették egy ideig. A kisfiú Mózes – nővére furfangos ötlete révén – úgy kerülhetett vissza egy időre a családjához, hogy a fáraó különleges oltalma alatt állt. Miközben ugyanez a fáraó meg akarta ölni. A későbbi megmentő maga is átélte a megmenekülést gyermekként.

(Ahogyan Jézus, a Megmentő is gyermekként Egyiptomban átéli a megmenekülést Heródes gyilkos haragja elől.)

Isten hatalma mutatkozik meg ebben a helyzetben. Ahelyett, hogy sikerült volna a kiszolgáltatott gyermek életét kioltani, éppen a fáraó palotájába kerül. A fáraó leányától kapott nevet. Az egyiptomi név eredetileg azt jelentette: fiú, fia valakinek. Egyiptomban elsősorban névösszetételekben szerepelt a Mózes név pl. Thutmoszesz. A gyermek valószínűleg 4–5 éves koráig maradt a szüleivel. Ennek következtében tanulhatott tőlük Istenről, és hitben nevelkedhetett.

Mivel később a fáraó leánya nevelte, ebből következik, hogy a kor legmagasabb képzésében részesült. Államtudományi és vallástudományi ismereteket sajátíthatott el. Mózes gyermekkoráról nem tudunk többet. Isten így készítette elő azt a nagy szabadítást, ami Isten választott népe számára alaplélménnyé vált.

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

Az óra elején szánjunk időt az előző évi ószövetségi anyag felidézésére!

Mózes születésének történetében a gyermeket elsősorban a gyermeki kiszolgáltatottság ragadja meg. A gyermekek még ennyi idősen is átélik a kiszolgáltatottságot. Keresik a biztonságot, és azoknak a közelségét, akik megtarthatják őt. Az óra célja, hogy a gyermek számára úgy mutassa be Istent, mint Aki a kezdetektől kezében tartja az életünket. Így tesz Mózessel is, már a kezdetektől tervében van a szabadítás, és ennek lépéseibe bevon felnőttet és gyermeket. Isten gondoskodik. Isten tervében lenni jó.

A kiszolgáltatottság érzését előhívhatjuk egy csecsemő mindennapjainak a felidézésével. A csecsemő még semmit nem tud önmaga elvégezni, teljességgel a gondviselő szüleire szorul. Ezt a képet összeköthetjük a gyermek csecsemőkorával és a szülei gondoskodásával.

Meséljünk mi magunk, vagy engedjük, hogy elmeséljenek a gyermekek olyan mai történetet, amiben veszélybe került egy születendő gyermek élete. Egy-egy ilyen bizonyágtétel megerősíti a gyermekben, hogy ma is Isten kezében van az élet már fogantatástól fogva. Ez a tervszerűség megnyugtató, biztonságot adó.

Isten szabadításának lépései türelemre intik a gyermeket. A szabadulás lépésről lépésre történik, nem egyszerre. Ugyanígy a mi életünkben is lépésről lépésre történik a szabadulás, amiben többen részt vesznek, sőt, mi magunk is részt vehetünk. Jó, ha a gyermek meglátja mindazokat, akikre számíthat, és látja a saját lehetőségeit is.

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK

<u>Minimum</u>	<u>Optimum</u>
• Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten tudja elmondani segítségével tankönyvi képek és szöveg alapján Mózes gyermekkori történetét.	• Önként és aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten legyen képes a tankönyvi képek és a szöveg segítségével elmondani Mózes gyermekkori történetét.

Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten ismerje és segítségével értelmezze a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 139,5.b	Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten tudja értelmezni a lecke Igéjét, magyarázza meg a tartalmát: Zsoltárok könyve 139,5b.
--	--

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT

GYÜLEKEZETEK, ÁLLAMI ISKOLÁK ÓRÁJÁRA ÉS EGYHÁZI ISKOLÁK 1. ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Isten szabadító terve Mózes életében.

Kognitív cél: Mózes történetén keresztül rámutatni arra, hogy a szabadító Isten hogyan cselekszik.

Affektív cél: A kiszolgáltatottság, tehetetlenség érzése, a szabadulás utáni vágy és a gondviselés tapasztalatainak érzelmi háttere.

Pragmatikus cél: Lehetőséget adni a gyermeknek, hogy átélhesse és gyakorolja a szabadítás és a gondviselés lépéseiben való részvételt.

Óra fő része	Javaslatok	Tananyag, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Hogyan került Isten népe Egyiptomba? Ismétlés a munkáltató tankönyv 1. feladatában látható rajzok segítségével. Nyomtassuk ki nagyítva a munkáltató tankönyv ábráit! - A táblára rajzoljunk egy számegyenest (idővonalat)! - Jelöljük meg rajta Krisztus születését! - Osszuk ki a képeket a gyermekek közt egy-egy gyurmaragasztóval/mágnessel! - Ragasztassuk fel sorrendben a képeket az idővonal megfelelő részére! Beszélgetés a tankönyv ábrájáról: - Mit láttok, mi történik a kép jobb oldalán Jákób leszármazottaival? - Milyen különbség van a nép életében József idejében és sok idővel a halála után?	Eszköz: - tábla - kréta/filc - Blutech/mágnes TKGY 4. lecke 1. feladat TKEI 4. lecke 1. feladat A feladat a munkáltató tankönyvben is elvégezhető. TKGY és TKEI 4. lecke, 22. o.
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	Történetmondás – Mózes születése: - Mózes születése - Az anya aggodalma, bátorsága, hite - Isten terve a fiúval - A fáraó leánya - Mirjám bátorsága, Mózes hazakerülése - Mózes a királyi palotában - Mózes neve	TKGY és TKEI 4. lecke, 22–24. o. Megfigyelési szempont: Isten gyermekeket is bevon megmentő tervébe. Ki segít ebben a történetben Isten tervének megvalósulásában? Hogy hívják azt a

		kisgyermeket, aki segít Isten terve megvalósulásában? Osszuk el a két megfigyelési szempontot! Fiúk/lányok vagy padsoronként stb.
	Beszélgetés a gondviselő kezeiről a 2. feladat kérdései és a munkáltató tankönyv ábrái kapcsán. A hittanoktató készüljön bizonyágtétellel egy különös születésről, amiben megmutatkozott Isten keze, vagy olyan élettörténettel, amiben a névnek jelentősége van! Aranymondás: „Kezedet rajtam tartod.” (Zsolt 139,5b) Kezek: Isten használni szeretné kezeinket! Egy önként vállalkozó álljon a tanári asztal mellé háttal a csoportnak, csukott szemmel! Az arra vállalkozó kedvűek menjenek a társukhoz, és tegyék az egyik kezüket a vállára/hátára óvó, áldó mozdulattal. Amikor mindenki odagyűlt, aki akart, kinyithatja a szemét a középén lévő. Nézze meg, ki mindenki támasztja! Adjunk lehetőséget több gyermeknek is arra, hogy átélje ezt! Beszélgessünk róla: • Milyen óvó kezek között lenni? Megismerted-e valakinek a kezét? • Milyen érzés óvni valakit? Üzenet elmélyítése a feladatok segítségével A történet megértésének a feldolgozása: 3. feladat. Feldolgozási javaslat a 3. feladathoz: A feladat csoportbontással is megoldható: – egyik az anya tetteit válogatja ki, – a másik Mirjám tetteit, – a harmadik Isten tetteit.	TKGY és TKEI 4. lecke, 22–24. o. Megjegyzés: A 2. feladat visszavezeti a gyermeket a saját csecsemőkorába, abba a védettségbe, azok közé a gondviselő kezek közé, akik között felnőtt. Innen haladhatunk az Aranymondás felé. Javaslat: Beszéljünk előtte a gyermekeknek a mozdulatok jelentőségéről, üzenetéről, a szüleink, szereteteink, barátaink mozdulatairól! Beszélhetünk a bántó, sértő és a bátorító, szeretetteljes mozdulatok közti különbségről. TKGY és TKEI 4. lecke 3. feladat

	Érzelmi kapcsolódás a történethez: A válaszokhoz rövid indoklást is kérhetünk, minden választ hallgassunk meg. A gyermek életében előforduló kiszolgáltatottság helyzetei, azaz a történet üzenetének alkalmazása a gyermekek életére.	TKGY és TKEI 4. lecke 4. feladat TKGY 4. lecke 5. feladat TKEI 4. lecke 5. feladat
Aranymondás	„Kezedet rajtam tartod.” (Zsolt 139,5b)	
Énekjavaslatok (alternatívák)	„Kosár a folyóban...” (TKGY 144. o. 11. ének, TKEI 160. o. 11. ének) RÉ21 42:1 „Mint a szép híves patakra...” (TKGY 146. o. 14. ének, TKEI 162. o. 14. ének) „Kész az én szívem...” (TKGY 140. o. 5. ének, TKEI 156. o. 5. ének) „Az Úr jósága, hogy még élünk a földön...” „Mielőtt a világ meglett...” RÉ21 135:1. és 3. versei: „Áldjátok az Úr nevét...”	
Házi feladat	A tanulók beszélgessenek szüleikkel arról, hogy hogyan gondoskodtak róluk kisgyermekkorukban, mitől féltették, miért aggódtak!	2. feladat b) és c) alkérdései: TKGY, TKEI 24. o.

TOVÁBBI ÖTLETEK

Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

TKGY, TKEI 22–24. oldal

A képen látható:

A 22. oldalon tematikus képet látunk: nádas, vízpart, távolabb épületek, emberek. „Erős napsütés. A nádasban, egy kosárban csecsemő fekszik, láthatóan elbújtatva a szem elől.

A 23. oldalon a történethez kapcsolódó szituációs, jelképszerű rajzokat látunk: anya gyermekével, Mirjám, a csecsemő Mózes és a fáraó lánya, aki épp átveszi Mirjámtól a kistestvérét. Mindkét szituációs rajzon a kezeknek jelentősége van – anya védelmező kezei, Mirjám keze elengedi a testvérét, bár mozdulata kettős értelmű, mert vissza is szeretné venni, a fáraó leánya magasra emeli kezével a csecsemőt, némi birtoklás sejlik fel a mozdulatában.

A 24. oldalon az aranymondáshoz kapcsolódó áldó kezek, és jelzésszerű Mózes-kosár.

A szöveg: 22–23. oldal: Mózes születése és a fáraó parancsától való megmenekülése kerül fókuszba, mert Istennek terve van Mózessel. Anyja, hogy Mózes megmentését megpróbálja, kosárba teszi, majd a Nílus partjára helyezi. A fáraó leánya örökbe fogadja a kisgyermeket, de még szoptatós dajkát is talál neki, épp Mózes anyját, amiben szerepe van a fiúcska nővérének is.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez

1. Szövegelemzéshez javaslat:

Mózes születése

Ráhangolás:

- Érdemes tisztázni a ráhangolásnál, hogy kik voltak Jákób fiai.
- Kik az izráeliták?
- Ki volt a fáraó?
- Kik voltak a héberek?
- Mi a szurok?

Jelentésadás:

A cím: „Mózes születése” – érdemes kiegészíteni – „és megmenekülése”, „megszabadulása” mert a tartalom nem a születésre fókuszál, hanem Isten akaratából történő megmenekülésre teszi a hangsúlyt.

A szöveg bevezető szakasza az előzményekről szól.

Feldolgozási javaslat:

Az előzményekre vonatkozó 1. feladat a hozott tudást igyekszik feltárni, és összefüggést teremteni a Mózes születése című történettel. A Szabadító Istenre téve a hangsúlyt.

- Miként erősödött meg Izráel népe?
- Ki volt a fáraó? Hogy lehetne másképpen megnevezni?
- Miért félt a fáraó az izráeliectől?
- Milyen parancsokat adott félelmében? Miért?
- Miért akarta elpusztítani az újszülötteket?
- Kik voltak Mirjám testvérei?
- Figyeld meg a 22. oldalon lévő képet! Mit látsz rajta? Kik vannak a képen? Milyen épületek vannak a háttérben? Kié lehet az az építmény? Hogy nevezik?
- A fáraó parancsa nagyon megijesztette az újszülött édesanyját. Mit tett az anya?
- Hogyan próbálta megmenteni újszülött fiát az édesanya! Miért kente be szurokkal a kosarat?
- Kik által szabadította meg Isten a kosárban lévő gyermeket?

Beszélgetéspontok az aranymondáshoz:

Aranymondás: „Kezedet rajtam tartod.”

- Mikor kicsi voltál, ki tartott a kezében?
- Mikor járni kezdtél, ki tartotta rajtad a kezét, hogy el ne ess?
- Figyeld meg a képeket a 23. oldalon! Fogalmazz meg három mondatot arról, hogy ki kin tartotta a kezét! Miért?
- Ki mondta kinek az aranymondás Igéjét?

1. Bábozás

Az órához készült módszertani segédanyag bábos feldolgozásra, külön részben elérhető (ld. lenn).

2. Imádságra nevelés: Kezedet rajtam tartod

Szükséges eszközök:

- A4-es lap
- olló
- íróeszköz

a) Előkészület

Minden hittanos kivág egy kézformát.

A kézforma elkészítéséhez videós segítség itt található:

<https://www.youtube.com/watch?v=gIkCUS0jk-g>

A középről kivágott szívformára írják rá a gyerekek: Köszönöm, Istenem! Ragasszák rá a tenyér egyik oldalára. A másik oldalra fognak írni.

b) Tapasztalat felidézése

Feladatutasítás:

Gondolj most egy olyan eseményre, ami veled történt, amikor érezted, hogy Isten rajtad tartja a kezét. Írd bele a tenyérbe, hogy mikor történt ez. (pl. tavaly, 5 éves koromban stb.) Egy-két szóval azt is írd rá, hogy mi történt!

c) Imádkozás

Feladatutasítás:

Most magadban mondj egy hálaadó imádságot Istennek ezért a segítségéért.

d) Aranymondás

A felragasztott szív mellé írják fel a gyerekek az aranymondást.

e) Reflexió, megbeszélés

Aki szeretné, elmondhatja, hogy milyen esemény jutott eszébe. Ez mindenképpen önkéntes alapon történjen. Aki szeretné, megoszthatja az imádkozással kapcsolatos tapasztalatait is.

3. Mikádó – Közös szabadítás lépésről lépésre

http://en.wikipedia.org/wiki/Mikado_%28game%29

A Mikádó játék segítségével játékosan bevonhatjuk a gyermekeket az aranymondás „kiszabadításának” folyamatába. Helyezzünk a tanári asztalra egy lefelé fordított lapot, amelyre előzetesen felírtuk az aranymondást, majd borítsuk be mikádórudakkal. A játék során haladjunk sorban: a gyermekek egymás után levehetnek egy-egy rudacskát, miközben megpróbálják kiszabadítani a lapot anélkül, hogy a többi rúd megmozdulna. Ha valaki hibázik, a következő játékos folytatja. Egy gyermek természetesen többször is sorra kerülhet. Nagyobb létszámú osztály esetén a játékot több csoportban is megszervezhetjük, ehhez több „terepasztalt” készítve elő. A játék még izgalmasabbá tehető, ha mérjük, melyik csapat tudja a leggyorsabban kiszabadítani a lapot, illetve mennyi időre van szükségük hozzá.

4. Történetmesélés Mirjám babával/bábbal

<http://kreativhittan.blogspot.hu/2010/10/mozes-szuletese.html>

5. Szabadítás

Ha a tér engedi, készíthetünk az osztályteremben/udvaron egy a szabadítás lépéseit szemléltető, gyakoroltató terepasztalt, pályát. Legyen egy tárgy középen, amit ki kell szabadítani! Ez lehet egy plüssállat, vagy bármi, amit meg lehet menteni. Ezt építjük körbe minél kreatívabb módon olyan tárgyakkal, amelyek különböző módon oldozhatók el, különböző stratégiával

mozdíthatók, hogy kiszabadítsuk a fogságban lévő tárgyat. A gyermekeket a játék közben bátorítsuk együttműködésre! Úgy irányítsuk a játékosokat, hogy mindenki kapjon lehetőséget a részvételre!

6. Készítsünk kuckót!

A gondoskodásra és a tervezésre vezethetjük rá a gyermekeket, ha megkérjük, hogy tervezzenek meg és készítsenek el egy kuckót a tanteremben. Vigyünk be az órára pokrócokat, párnákat! Kérjük meg a gyermekeket, hogy tervezzenek közösen az osztályban található tárgyak felhasználásával egy kuckót, ami védelmet nyújt. Megtervezhetjük az építés folyamatát:

- Brainstorming (ötletelés)
- Táblára rajz
- Eszközök előkészítése, odahordása
- Elkészítés
- Kipróbálás

7. Kosárfonás Mózes történetéhez

A következő kézműves ötlettel dolgoztathatjuk a gyermekeket:

http://www.education.com/activity/article/Teach_the_art_basket_weaving/

8. Történetfeldolgozás a Hat kalap módszere nyomán

Az óra témája feldolgozható az ún. hat kalap módszer segítségével. A hat „gondolkodó” kalap módszere több irányból segít megközelíteni és megérteni egy témát. A diákok képzeletben egy bizonyos színű kalapot tesznek fel, aminek a segítségével egy adott szempontból vizsgálják a történetet. Mindig csak azt az egy szempontot kell nézniük, ami éppen a feladatuk. Harmadikos gyerekeknél elég, ha a fekete, ill. sárga kalapig eljutunk, hiszen az ő gondolkodásukhoz ez illik leginkább. (illetve a kék kalapot viselje a hittanoktató). Ezek akár valódi, akár képzeletbeli/rajzolt kalapok is lehetnek. Nemcsak ezt a történetet, hanem Mózes életét is végigkísérhetjük a hat gondolkodó kalap segítségével.

- a. A fehér kalap feltételekor a tényekre koncentrálnunk. A következő kérdésre keressük a válaszokat: Kik a történet szereplői? Mi történik itt Mózesrel?
- b. A piros kalap felvételekor az érzésekre koncentrálnunk. Kapcsolódó kérdés: Mit érezhetett Mózes családjá? Hogyan érezhette magát Mirjám, Mózes stb.?
- c. A fekete kalap felvételekor tanácsokat adunk. Kapcsolódó kérdés: Mit tanácsolnál Mirjámnak, a fáraó lányának, Mózes édesanyjának?

- d. A sárga kalapban törekszünk arra, hogy meglássuk az előnyöket. Kapcsolódó kérdés: „Milyen jó dolog származhat ebből a történetből?”
 - e. A zöld kalap segíti a kreativitást. Kapcsolódó kérdés: „Milyen más befejezést adnánk a történetnek?”
 - f. A kék kalap segíti a koordinálást. Ezt a hittanoktató „viselje”, hiszen ő irányítja a játékot. Összefoglalásnál arra is lehetőség van, hogy egy-egy történetre való visszaemlékezésnél a gyermekek maguk viseljék ezt a kalapot, és irányítsák a többieket.
- (Megjegyzés: A hat gondolkodó kalap Edward de Bono által kifejlesztett kommunikációs módszer.)

9. Hol a csónak?

A játék célja:

A tanulók játékos formában éljék át Mózes történetének feszültségét, miközben fejlődik együttműködésük, kommunikációjuk és érzelmi érzékenységük.

Előkészületek

- A tanulókkal közösen óriás papírcsónakot hajtogatunk.
- Kiválasztjuk a szereplőket:
 - fáraó: aki halálra keresi a kis Mózes.
 - Mózes:
 - Mózes édesanyja: szintén kívülálló szemlélő.
 - Mirjám: kívülállónak kell maradnia, ő nem vehet részt a keresgélős játékban
 - zsidók:

Játék menete:

- a fáraó kimegy a tanteremből
- valaki elrejt a csónakot (benne Mózes), aki szintén egyik tanuló
- a hittanoktató behívja a fáraót
- a fáraó kérdéseket tesz fel, megpróbálja kideríteni, hova rejtették el a kis Mózes (meghatározhatjuk, az időkeretet vagy a kérdésszámot)
- a zsidók igennel vagy nemmel válaszolnak, nem akarják, hogy megtudja a fáraó a rejtékhelyet, ezért megpróbálják félrevezetni őt
- Megbeszélés: Milyen érzés volt az adott szerepben lenni? (Mirjám és Jókebed is válaszoljon)

Variáció: fél, reszket, remeg...

Beszélgessünk arról, hogy mitől szoktak félni az emberek, a gyerekek! Mindenki egy dolgot nevezhet meg: helyzetet vagy élőlényt, amitől fél.

Beszélgjék meg, hogy mi a különbség a félelem, ijedség, rettegés között!

Hogyan lehet feloldani a félelmet, ha egy nálunk erősebb hatalomtól tartunk, Mózes anyjához hasonlóan? Kihez fordulhatunk segítségért?

Játsszák el a tanulók mimikával, gesztusokkal a következő érzelemsort:

megijed – félni kezd – reszket a félelemtől – vacog a foga a félelemtől – retteg.

Megjegyzés: óvatosan térjünk át a játék második felére (félelem, rettegés, stb.), mert előfordulhat, hogy a tanulókból feltörnek olyan érzelmek, melyek régi emlékekhez kapcsolódnak. Mindenképpen fontos a felszínre törő érzelmekről beszélni a tanulókkal.

Forrásanyag: Miklya Luzsányi Mónika – Miklya Zsolt: Játéktár a Mesélő Bibliához, Harmat Kiadó, Budapest 2012.

ÓRAVÁZLAT-JAVASLAT
EGYHÁZI ISKOLÁK 2. ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Isten tervében lenni jó.

Kognitív cél: Mózes történetén keresztül rámutatni arra, hogy a szabadító Isten hogyan cselekszik.

Affektív cél: A tervezés, a tervszerűség biztonságának érzelmi háttere.

Pragmatikus cél: Lehetőséget adni a gyermeknek, hogy átélhesse és gyakorolja a szabadítás és a gondviselés lépéseiben való részvételt.

Óra fő része	Javaslatok	Taneszköz, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Házi feladat ellenőrzése - Isten népének nevei - Szülőktől hallott történetek Átvezetés: szülőktől hallott történetek, a múlt órai kezes játék a gondviselésről beszélnek. Újabb játék, ahol egymásra hagykozhatunk: Ringatás – mozgásos átélés Fektessünk egy önként jelentkezőt egy földre leterített pokrócra! Vegyék körbe a tanulók a pokrócot, fogják meg a szélét, és óvatosan emeljék fel. Ringassák egy ének dallamát dúdolva!	Javaslat: A beszélgetés során erősítsük meg a gyermekben a szülői gondviselés jelentőségét! Eszköz: pokróc Megjegyzés: A gyermek átélheti a kiszolgáltatottság és a ráhagyatkozás együttes érzését. Javaslat: A feladat előtt hívjuk fel a gyermekek figyelmét a játék veszélyére, a ringatás és a gondoskodás felelősségére, és a bizalomra, amivel a pokrócban fekvő társuk rájuk hagyatkozik! Énekelhetünk is közben: - Szívem csendben az Úrra figyel... - Az Úr jósága, hogy még élünk a földön...
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	Lépésről lépésre – történet felidézése, elmélyítése Gyűjtsük össze a csoporttal Mózes megmenekülésének lépéseit: - A család rejtegette - Az édesanya elkészítette a vízhatlan bölcsőt - Belehelyezte a Nílusba - Mirjám követte, leskelődött - Arra járt a fáraó lánya - Odahozatta a különös csomagot	Vágjunk ki A4-es papírból lábfejeket! Tegyük le egymás után az osztályteremben (ha megfordítjuk, akkor lesz balos a jobbos helyett). Aki fel tudja idézni a következő lépést, az jöjjön ki, és álljon bele az épp következő üres lépésnyomba!

	• Megszánta • Mirjám előlépett a nádasból • Édesanyjához visszakerült • A fáraó lánya később a palotába vitette, nevelte, tanította Átvezetés: Istennek terve volt népével, terve volt Mózesrel. Sokan kellettek terve megvalósításához. Lépésről lépésre haladt.	
Énekjavaslatok (alternatívák)	„Kész az én szívem...” (TKGY 140. o. 5. ének, TKEI 156. o. 5. ének) „Jöjj el Mózes...” – spirituálé http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/17775/egyeb-szovegek/jojj-el-mozes-zeneszoveg.html „Tudom, az Úrnak terve van velem...” http://www.kereszteny dalok.hu/enekek/index/download/id/4416 „Kicsiny kis fényemmel...” https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/af/1c/19/af1c199d08aee8e7945be8b4af58322a--ki-waldorf.jpg RÉ21 135:1. és 3. verse: „Áldjátok az Úr nevét...” „Kosár a folyóban...” (TKGY 144. o. 11. ének, TKEI 160. o. 11. ének)	

MEGJEGYZÉS

A korábbi munkafüzetben szerepelt az Egy szabadítás lépései című olvasmányfeldolgozás. Ez az anyag egy feladatot tartalmazott. (Találjátok ki, hogy a vár szobáiban található tárgyak segítségével milyen útvonalon szabadítható ki a rab a várbörtönéből!) A feladat letölthető a Feladatbankból.

1. Imádságra nevelés: Kezdet rajtam tartod

Ha az előző órán nem volt rá lehetőség, akkor ezen az órán hasznos időt szánni az imádságra nevelésre.

Ha az előző órán ez alapján az ötlet alapján imádkoztunk, akkor idézzük fel, ismételjük meg a gyakorlatot, de most mindenki egy másik eseményre gondoljon.

Szükséges eszközök:

- A4-es lap
- olló
- íróeszköz

a) Előkészület

Minden hittanos kivág egy kézformát.

A kézforma elkészítéséhez videós segítség itt található:

<https://www.youtube.com/watch?v=gIkCUS0jk-g>

A középről kivágott szívformára írják rá a gyerekek: Köszönöm, Istenem! Ragasszák rá a tenyér egyik oldalára. A másik oldalra fognak írni.

b) Tapasztalat felidézése

Feladatutasítás:

Gondolj most egy olyan eseményre, ami veled történt, amikor érezted, hogy Isten rajtad tartja a kezét. Írd bele a tenyérbe, hogy mikor történt ez. (pl. tavaly, 5 éves koromban stb.) Egy-két szóval azt is írd rá, hogy mi történt!

c) Imádkozás

Feladatutasítás:

Most magadban mondj egy hálaadó imádságot Istennek ezért a segítségéért.

d) Aranymondás

A felragasztott szív mellé írják fel a gyerekek az aranymondást.

e) Reflexió, megbeszélés

Aki szeretné, elmondhatja, hogy milyen esemény jutott eszébe. Ez mindenképpen önkéntes alapon történjen. Aki szeretné, megoszthatja az imádkozással kapcsolatos tapasztalatait is.

MÓZES SZÜLETÉSÉNEK TÖRTÉNETE – BÁBOS FELDOLGOZÁS (2Móz 1,1–22; 2Móz 1,10)

Készítette: Kustárné Almási Zsuzsanna

Bevezető gondolatok

Mózes személye meghatározó jelentőséggel bír történeti és üdvtörténeti szempontból egyaránt. Egyrészt ugyanis olyan történelmi személyiség, akinek nevéhez egy nép néppé formálódása, önmeghatározása köthető, másrészt pedig Isten kiválasztott embere, akinek sorsán, személyén keresztül a Szabadító Isten nyilatkozik meg. Izráel népének „tudatában” e két tény szorosan összekapcsolódik, hiszen történelmük, identitásuk az Istenhez való viszonyban fogalmazódik meg, jut kifejezésre.

Jákob családjának Egyiptomban való letelepedésével „új fejezet kezdődik Istennek az ő népével folytatott történetében.”¹ Az ősatyák kora, a pusztai, nomád életmód lezárul, és a mitikus őstörténeteket felváltja a világtörténelembe ágyazottság.

Ez a korszak jól körülhatárolható, meghatározható a történeti kutatások alapján. Az Egyiptomba település nagy valószínűséggel az ún. hiksosz-korban történt. A bibliai leírásokból tudjuk, hogy József egyiptomi kormányzóként a nagy éhínség idején segítette családjának, Izraelnek letelepedését. Az akkori egyiptomi uralkodóház (a hiksosz-dinasztia) befogadó volt az idegen, főleg ázsiai bevándorlókkal szemben. Ennek a korszaknak vetett véget az i. e. 1570 körül lezajlott felkelés, amikor is új király, méghozzá II. Ramszesz került Egyiptom élére. Ő volt az, akinek uralkodása idején felvirágozott Egyiptom. Igen kedvelte a nagyszabású építkezéseket: templomokat, palotákat, szobor-kolosszusokat emeltetett.

Ezek az építkezések, ahogy arról a korabeli falfestmények, reliefek is tanúskodnak, rengeteg ember dolgozott, többek között rabszolgák és a kényszermunkára fogott idegen népesség.²

Ekkorra, ahogyan azt a Szentírásban olvassuk „*Izráel fiai pedig gyarapodtak, megsokasodtak, nagyon-nagyon megerősödtek, és megtelt velük az ország*” (2Móz 1,7). Az új király, azaz II. Ramszesz fáraó már nem ismerte Józsefet, sem az ő szerepét Egyiptomban, éppen ezért leszármazottaira, a zsidó népre sem volt tekintettel: kényszermunkára fogták, sanyargatták őket, munkafelügyelőket rendeltek följük is. Ennek ellenére azonban a nép száma nem fogyatkozott meg, sőt még inkább gyarapodott.

Látva ezt, a fáraó elpusztításukra tör – hogy a szaporodásukat megakadályozza, elrendeli a fiúgyermek elpusztítását, először a bábák által, majd vízbe fojtásukkal.

Ebben a nehéz, már-már kilátástalan korszakban születik meg Mózes. Születésének története legenda-illetve meseszerű, előrevetítve ezzel sorsának alakulását, személyének jelentőségét. Már itt nyilvánvalóvá válik, hogy ő egyrészt egy valódi történelmi korban született, valódi személy, ugyanakkor annál több is: egy szabadító hóstípus, akinek nevéhez később is sok csodás esemény fűződik (a bot kígyóvá változik, majd újra bottá a kezében, keze poklossá lesz, majd újra megtisztul, keze intésére ketté válik a Vörös-tenger, vizet fakaszt a sziklából stb.).

¹ Biblia. Magyarázó jegyzetekkel. Kiadja a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest. 1996. 81.

² Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata. I. kötet. Általános tájékoztató a Szentírásról. Az Ószövetség könyveinek magyarázata. Genézis-Jób könyve. Kiadja a Magyarországi református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest. 1995. 184–185.

Mózes tehát szabadítóként jelenik meg Izrael történetében, azonban korántsem megváltói, messiási „szerepben”.³ Az ő feladata csupán egy bizonyos korra, korszakra, népre korlátozódik. Ez születésétől kezdve, élete egész történetében megnyilatkozik. Legendás hős volt ugyan, és spirituális értelemben is vezető egyéniség, mégis a róla szóló leírásokban újra és újra hangsúlyossá válik ember volta, esendősége, indulatos személyisége. A hozzá fűződő csodás események mellett a szentírók realizálni is akarták az ő személyét. Azt látjuk, hogy indulatában ölni is képes volt (2Móz 2,11–12), illetve végső soron engedetlensége miatt nem vezethette be népét az Ígéret földjére. (4Móz 20,12kk).

Ez a többrétegű jelentéstartalom már születéstörténetében is jelen van. Mielőtt feldolgozásra kerül, érdemes ezeket a tartalmakat megvizsgálni.

A hagyomány szerint Mózes Lévi törzséből származott. A 2Móz második fejezete nem említi, hogy hívták a szüleit, de a 6. fejezet 20 verséből ez is kiderül: „*Amrámmal feleségül vette Jókebedet, apja húgát, és ő szülte neki Áront és Mózeszt.*” Innen szerezhethetünk tudomást arról is, hogy Mózesnek volt egy fiútestvére, akit Áronnak hívtak. Ez a vers nem tesz azonban említést nővéréről, Mirjámról, akiről viszont tudjuk, hogy jelentős szerepet játszott a még csecsemő Mózes megmenekülésében. Áron és Mirjám valószínűleg akkor születhettek, amikor a fáraó rendelete még nem volt érvényben.

Mózes szülei nagy kockázatot vállaltak azzal, hogy rejtegették az újszülöttet. Persze elkövetkezett az az időszak, amikor ez már tovább nem volt lehetséges, ekkor az anya a gondviselésre bízta gyermekét.

A fáraó lánya – akinek nevéről, személyéről nem tudunk semmit – szintén életét kockáztatta azzal, hogy ellenszegülve apja parancsának, megmentette egy zsidó csecsemő életét. A kisfiú – nővére ügyessége által – visszakerült édesanyjához, aki keleti szokás szerint két – három éves koráig még táplálhatta. Ezután került a királyi palotába, ahol a fáraó lánya adoptálta. Az örökbefogadás az ókori Keleten általánosan bevett gyakorlat volt (erről korabeli okiratok is tanúskodnak), és az is, hogy az örökbefogadó adott nevet a gyermeknek.⁴

Így nevezi el a fáraó lánya is a gyermeket Mózesnek. A név etimológiája szerint a héber *másáh* „*húzni*” héber igéből származik, de lehet egyiptomi jelentéstartalma is.⁵

Valószínűbb azonban a név héber eredete, ami nem csupán Mózes egyéni sorsára utal, hanem történelmi küldetésére is, miszerint Isten általa vezette, „húzta” ki népét Egyiptomból.⁶

A palotában eltöltött évekről a Biblia nem számol be, de feltételezhető az, hogy a fáraó lányának fogadott fiaként gondos nevelésben részesült. Az Újszövetségben István vértanú beszédében (ApCsel 7,1kk) utal arra, hogy „*megtanították Mózeszt az egyiptomiak minden bölcsességére, és kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben.*” (22. vers) Ez a korabeli írásértelmezésből, a Midrásból származó gondolat arra utal, hogy Mózes úgymond „beavatott” lehetett, azaz nemcsak a világi tudományt sajátította el, hanem a papok és bölcsek által művelt szent és mágikus tudományokat is.⁷

³ Születése, illetve születésének körülményei kapcsán asszociálhatunk a Megváltó, Jézus születésére is, hiszen a nép akkor is leigázottságban élt a rómaiak által, várva a Szabadítót. A hatalmát féltő Heródes király Jézus születésének hírére hasonlóan kegyetlen parancsot rendelt el, mint II. Ramszesz: Betlehemben és környékén megöletett minden kétéves és annál fiatalabb fiúgyermeket (Mt 2,16–18).

Jézus azonban megmenekült, miután apja, József álmában kijelentést kapott, hogy Egyiptomba vigye el családját. A Megváltó történetében, sorsában is szerepet kap tehát Egyiptom. „Ott volt Heródes haláláig, hogy beteljesedjék az, amit az Úr mondott a próféta által: „Egyiptomból hívtam el fiamat” (Mt 2,15). Az írásmagyarázók szerint ez azt jelenti, hogy „Jézus sorsában összesűrített formában megismétlődik népének egész szenvedéstörténete”.

⁴ Jubileumi Kommentár. I. Kötet. 187.

⁵ Az egyiptomi nyelvekben a mesu (vagy mos, mes) jelentése: gyermek, fiú, ami a névösszetételekben gyakran szerepel, pl. Thut-moses, Ra-mes stb. Keresztyén Bibliai Lexikon II. kötet. K-Zs. Kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest. 1995. Mózes szócikk, 230.

⁶ Uo.

⁷ Jubileumi Kommentár. I. kötet. 187.

Ezek után érdekes összefüggéseket fedezhetünk még fel a történetben, ha megvizsgáljuk a benne található szimbolikus jelentéstartalmakat is.

Amikor Mózes megszületett, az anyja, szépségét látva, három hónapig rejtegette. A szép egyaránt jelenthetett „szép formáját”, és „erőset, egészségeset” is⁸, de említése mindenképpen arra a tényre utal, hogy nem közönséges gyermekről van szó. Egyes zsidó hagyomány szerint amikor Mózes megszületett, ragyogás töltötte be az egész házat.

Megmenekülésében fontos szerepet játszott az anyja által készített, gyékényből font, szurokkal kikent kosárka. Ez olyan volt, mint egy kis hajócska. Erre utal a héber elnevezése is, a „*tébáh*”. A Biblia ugyanezt a kifejezést használja Noé bárkájára is (1Móz 6,14), ami ugyan fából készült, de hasonló módon szurokkal volt kikenve, hogy ne szivároghasson be a víz. A két, méretben és formailag is eltérő eszköz azonos megnevezése szimbolikus azonosságra utal. A bárka, a hajó ugyanis a mitikus utazások, a más létformába való átlépés eszközei. Az egyiptomi nyelvben a hasonló hangzású szó koporsót, szarkofágot jelent. Ez szoros összefüggésben áll az ősi egyiptomi hitvilággal, miszerint a holtak lelkét egy bárka (Kharon bárkája) viszi a Níluson, az Óceánon át Oziriszhez, a holtak birodalmába.⁹

A másvilágra való átkeléssel áll kapcsolatban az egyes, főként tengeri népeknél szokásos csónakba való temetkezés szokása.¹⁰

Az ősi Egyiptomban nem csupán a halott, de maga a napisten is bárkán járta be kozmikus útját, a születés-halál – újjászületés körét.¹¹

Mitológiai párhuzamokat is találunk bőven a ládába, bárkába kitett csecsemőkről. A görög Péliászt és Néleuszt anyjuk szintén egy ládába tette, és a folyó hullámaira bízta, úgy, ahogy Rhea Silvia is Romolust és Remust.¹² Megemlíthető még ebben az összefüggésben Sargon, akkád király legendája is.

A vízen ringó kosár és a benne lévő csecsemő kapcsán könnyen asszociálhatunk a bölcsőre is.¹³ Nem véletlen ez, hiszen a bölcső és a hajó, bárka szimbóluma összekapcsolódik. A bölcső az anyaméh helyettesítője, és ringásával a gyermek számára ott töltött időszakot idézi fel. Ilyen módon segítője a két létforma (születés előtti és utáni) közötti átmenetnek, úgy, ahogy a bárka is a más létformába való átlépés eszköze.

A Mózes születéstörténetében megjelenő bárkának, kosárnak tehát nagy jelentősége van: egyrészt ténylegesen életmentő funkciót töltött be (mint Noé bárkája esetében), másrészt tágabb összefüggésbe is kerül, hiszen általa nemcsak egy ember élete menekül meg, hanem egy egész nép szabadulását vetíti előre.

Ehhez a jelképrendszerhez szorosan kapcsolódó szimbólum a víz, ami a bárkának, hajónak hordozó eleme. Tudjuk, hogy az ókori Keleten, különösen Egyiptomban a víz, a folyó nagy jelentőséggel bírt a társadalom kulturális és hétköznapi életében egyaránt.

Szimbolikáját tekintve *”a víz passzív, nőies elem, amely ugyanakkor elképesztő átalakulásra képes. Lehet tomboló őserő, mint egy tengeri vihar, de szelíd és lassú is, akár egy folyó, amely utat vág magának a hegyek között. Nem egy teremtetéstörténetben – amilyen a Bibliában vagy Egyiptomban – a világ kezdetben végtelen víz volt, eltelve a lét minden lehetőségével.”*¹⁴

A víz minden kultúrában az élet és halál összefüggésében jelenik meg. Az ösvíz, az életvíz, a magzatvíz maga az élet forrása. A mitikus hősök születésénél is jelentős szerepe van a vízbe kitévésnek és a vízből való kimentésnek. Másrészt a víz lehet a káosznak, az elnyelésnek,

⁸ Biblia. Magyarázó jegyzetekkel. 82.

⁹ Jubileumi Kommentár I.kötet.186.

¹⁰ Hoppál Mihály-Jankovics Marcell- Nagy András- Szemadám György: Jelképtár. Helikon Kiadó. Hajó szócikk 82.

¹¹ Uo. 83.

¹² Uo. 83.

¹³ A csecsemők hordozására szolgáló kosarat és modernebb változatait egyaránt „mózeskosárnak” nevezzük a mai napig. Jézus bölcsőjének latin elnevezése a „navicula” szintén bárkát, hajócskát jelent.

¹⁴ A jelek és szimbólumok titokzatos világa. David Fontana. Kossuth Kiadó, Budapest. 2011. 55.

ilyen módon a halálnak is a közege. A halálhoz kapcsolódóan jelenik meg az a képzet is, hogy a halottnak vízen, folyón kell átkelnie a túlvilágra. Ebbe a gondolatkörbe illik a víznek megtisztító ereje is, amely már az újjászületésre utal.

A víznek ez a gazdag szimbolikája megjelenik Mózes születéstörténetében is, hiszen a vízen ringó kosárba kitett csecsemő ugyanazt az utat járja be, mint a mitikus hősök: ott van a halálnak, az elpusztulásnak a lehetősége, ugyanakkor egy új életre (be) való átmenet is.

Cél meghatározása

A történet gazdag képi világa és szimbolikája jó kiindulási alapja lehet egy dramatikus, bábos feldolgozásnak. Az események magukban hordozzák a drámai feszültséget: a világi, zsarnoki hatalom megnyilvánulása, életet elpusztítani akaró törekvése és az életet védelmező, továbbsegítő isteni gondviselés feszül egymásnak. Mindez az „istenti” hatalommal bíró hatalmas fáraó parancsában és a mindenséget teremtő és fenntartó Istennek egy kisgyermek általi megnyilatkozásában ábrázolódik ki, és egy nép, ezen belül egy család, hétköznapi emberek sorsán keresztül válik nyilvánvalóvá.

A központi üzenet tehát az, hogy Isten a legreménytelenebbnek tűnő helyzetben, a kiszolgáltatottság legmélyebb fokán is jelen van és segít. Többnyire nem látványos eszközök és kinyilatkoztatások, hanem hétköznapi csodák, segíteni akaró és tudó emberek által. Így történt ez Mózes esetében is: a jó szándékú bábák, a félelmet nem ismerő anyai szeretet, Mirjám gyermeki bátorsága és leleményessége, a fáraó lányának melegszívűsége, de maga a kis kosárbárka is mind az isteni gondviselés jele és eszköze volt.

A cél az, hogy a feldolgozás, játék során a gyermekek eljuthassanak arra a felismerésre, átélhessék, hogy életünk, sorsunk Isten kezében van, és neki minden egyes emberi élettel célja van, a legkisebbekkel, a legkiszolgáltatottabbakkal is. A velünk történő események, találkozásaink, a felénk kinyújtott segítő kezek mind erre mutatnak, ezt jelentik: Isten gondviselése nem egy elvont teológiai fogalom, hanem „hétköznapi” tapasztalat.

Az, hogy ebben a történetben egy egészen kicsi, magáért tenni még nem tudó csecsemőről van szó, még jobban segítheti (elsősorban érzelmileg) a gyermekeket a megértésben, és természetesen (ha ez nincs is kimondva) benne van mindennek a történelmi tanulsága, egy nép sorsának alakulása is.

Feldolgozási lehetőség I.

A történet bábos, dramatikus feldolgozásának több útja is lehetséges. Az, hogy mikor melyiket választjuk, függ a csoport létszámától, összetételétől, attól, hogy mennyi időt szánunk (szánhatunk) egy történet feldolgozására. Aki a tanításnak ezt a módját választja, annak mindenképpen számolnia kell azzal, hogy ez nem „instant” módszer, hanem sok időt, felkészülést igénylő feladat. Ugyanakkor érzékelhetően nagyobb hatékonysággal működik a gyerekeknél, mint a didaktikus szempontú megközelítések. A játék során a gyermekek érzelmileg is bevonódnak a történetbe, így át is élik azt, hiszen velük is „megtörténik” közben mindaz, ami a történetben szereplőkkel. Az előkészítésnél, esetleg a bábok elkészítésénél pedig sokféle tárgyi tudásra is szert tehetnek.

Természetesen egy tanítási óra alatt nem lehet mindent kipróbálni, megvalósítani. Éppen ezért el kell tervezni, hogy a játéknak melyik útját választjuk. Ha több órán keresztül foglalkozunk egy történettel, esetleg gyülekezeti alkalmak során, táborokban, gyermek-istentiszteleteken van rá lehetőség érdemes egy olyan folyamatban gondolkodni, amelyben a gyermekkel együtt tudunk létrehozni egy játékot. Ehhez fontos az előkészítés, akár beszélgetés, akár motivációs játék formájában, illetve a történet megismerése. Ebből kiindulva a gyerekekkel együtt készíthetjük el a bábokat, díszletet majd a játékot.

Motivációs játék

Ahogy azt a bevezetésben láttuk, a történetben fontos szerepet játszik a víz. Élet- halál-újjászületés jelentésén túl itt az isteni gondviselés elemeként is megnyilvánul: az anya rábízta gyermekét. Ahhoz, hogy ilyen körülmények között életben maradjon egy kisgyermek, mindenképpen „működnie” kell annak az erőnek, ami fölötte áll a természet erőinek is.

Érzelmi ráhangolódásként érdemes tehát olyan játékot kínálni a gyerekeknek, amelyben ez a gondviselő erő, a víznek ez a fenntartó, ringató közege megjelenik.

A tenger lecsendesítéséről szóló történethez (első osztályos tananyag) ajánlott játékot ehhez a történethez is kapcsolhatjuk. Ehhez szükség van egy vékony, ún. takarófóliára (háztartási üzletekben és gazdaboltokban beszerezhető), egy két fa- vagy üveggolyóra, zenelejátszóra, és viszonylag nagy helyre, ahol a csoport kört alkotva meg tudja fogni a fóliát. Ha erre nincs lehetőség, több egymást követő csoportban is játszható ez a játék.

Lehetőleg olyan zenét válasszunk, ami lassabban indul, majd erősödik! Lehet klasszikus, de könnyűzene is.

A gyerekek kört alkotva megfogják a fóliát/textilt, és lassan elkezdik mozgatni a zene ritmusára. Figyelmeztethetjük őket, hogy ezt finoman tegyék, nem szükséges rángatni, és hagyjuk, hogy a csoport egymásra hangolódjon. A fóliának különösen szép mozgása van, ami jól imitálja a víz mozgását. Az anyag minőségéből adódóan nagyon szép, könnyed, vízszerű mozgás jön létre. Ahhoz, hogy ez megmaradjon, és ne essünk ki a ritmusból, a csoport tagjainak figyelni kell egymásra, átvenni a másik „ritmusát”, illetve továbbadni a sajátunkat, úgy, hogy közben egységben maradunk a többiekkel. A zene, a mozgás, a koncentráció elmélyült állapotot hoz létre – a víz ringatását idézve.

Amikor már szép, egyenletes ritmusa van a játéknak, elmondjuk a gyerekeknek, hogy most beledobunk egy golyót a fóliába/textilbe és a továbbiakban úgy kell mozgatni, hogy ez benn maradjon, ne essen le. Ez nagyfokú egymásra hangoltságot, koncentrációt igényel. Ha legurul a golyó (könnyen előfordul!), próbálják meg újra és újra! A gyerekek játék közben megtapasztalhatják ennek a ringató mozgásnak a szépségét, adott esetben a megnyugtató hatását is. Ugyanakkor figyelniük, vigyázniuk kell arra a kis tárgyra, ami benne „úszik”.

A játékot követően megbeszélhetjük a gyerekekkel, hogy mit éreztek közben, mire emlékeztette őket a fólia/textil mozgása, ringása. Történt-e valami változás, amikor a golyót beledobtuk? Mi jutott eszükbe erről?

Ráhangolódás a történetre

Ahhoz, hogy a gyerekek megértsék a történetben szereplők cselekvéseinek okát, motivációját és az ezekben, ezek által megnyilvánuló isteni gondviselést, fontos, hogy ismerjék az adott történelmi korszakot, a társadalmi viszonyokat.

A bibliai szövegben is találunk erre vonatkozó utalásokat (1! 2Móz 1), emellett azonban ebből a korszakból nagyon sok tárgyi, írásos emlék maradt fenn, ami segítségünkre lehet abban, hogy megismertessük a gyerekekkel az ókori Egyiptom világát.

Ki volt a fáraó? Milyen hatalommal bírt? Hogyan épültek a piramisok? Miért kellett annyi embernek kényszermunkát, rabszolgamunkát végezni? Hogyan éltek akkor az emberek?

Érdemes ezeket a kérdésköröket végigjárni, beszélgetni róla, ráhangolni a gyerekeket a történet megismerésére. Mindenképpen kapcsoljuk hozzá ennek a korszaknak a képi, vizuális világát is, ami a bábos feldolgozás képi világának megteremtését is segíti! Ehhez számtalan anyag áll rendelkezésünkre, művészeti albumokban, internetes oldalakon stb. Fennmaradtak például olyan falfestmények, amelyek az akkori hétköznapi életet ábrázolják, de láthatunk olyat is, ami bemutatja azt, amiről a Szentírásban is olvashatunk: „Kemény munkával keserítették az

életüket: sárkeveréssel és mindenféle mezei munkával; sokféle munkával, kegyetlenül dolgoztatták őket.” (2Móz 1,14)

Ennek kapcsán beszélhetünk arról, hogy milyen helyzetük volt az izraelieknek Egyiptomban. Hogyan kerültek oda, és mi változott az évszázadok során? Mi vezetett a fáraó kegyetlen parancsának kiadásához?

Mindezek ismeretében, ebben a kontextusban elhelyezve meséljük el Mózes születésének történetét! Úgy képzeljük ezt el, mint amikor egy kamera először megmutatja a totális képet, majd elkezd fókuszálni egy dologra, és ezáltal a nézőt is bevonzza.

A történet elhangzása után elkezdhetjük a gyerekekkel a bábos feldolgozás előkészítését. Gondoljuk át együtt a következőket, és írjuk is le, akár egy csomagolópapírra, mert ez később is segítségünkre lesz!

– Hol játszódik a történet?

Milyen helyszíneket tudunk megnevezni?

Kik a történet szereplői? Milyenek ezek a szereplők?

Ezek megbeszélésével, rögzítésével segítjük a történet memorizálását, átgondolását, értelmezését is.

Bábitechnikai javaslat, bábkészítés

Adott történelmi korszakhoz kapcsolódó ikonográfia, művészeti kifejezőeszközök, a fennmaradt festmények, szobrok, építmények nagy segítségünkre lehetnek a játék megtervezésében.

Művészeti szempontból az egyiptomi korra jellemző a – festményeket, reliefeket tekintve – a síkbeli ábrázolásmód, illetve a jellegzetesen egyiptomi látásmód. Az akkori művészek feladata elsősorban nem a gyönyörködtetés volt, hanem az „életben tartás”, a tökéletesség.¹⁵ A művész feladata nem az volt, hogy valami újat alkosson, hanem a lehető legvilágosabban és legtökéletesebben visszaadja a dolgokat. Ezt egy nagyon szigorú rendszer szabályozta, amelytől nem tértek el évszázadokon, évezredekken keresztül.

Ez az a látásmód, amit mi egyiptomi stílusként ismerünk, és ami sok esetben hasonlít a gyermekek ábrázolásmódjához (persze tökéletesített és mértani pontossággal szerkesztett formában).

Mózes születésének története ebben a világban játszódik, tehát a bábjáték képi világa, módja is ezt kell, hogy kövesse.

A díszlet lehet leporelló jellegű, festett háttér, amelyhez felülről mozgatható síkbábokat készíthetünk (egyiptomi stílusban). A bábokat vastagabb kartonból vágjuk ki, temperával, akril festékkel vessük meg! Ezáltal egyszerű kis színpadot, játékkeret hozhatunk létre.

A síkbábok mozgása, mozgatója korlátozott, szinte „csak” képmutogatással elmesélt történetmondásra alkalmasak, ezért itt a szöveg, a pontos megfogalmazás nagyon lényeges. Ez a fajta „merevség”, „mozdulatlanság” visszaadhatja a korabeli életképek hangulatát.

A bábkészítés menete

Szükséges eszközök: kartonpapír, olló, vízfesték, színes ceruza vagy tempera, esetleg zsírkréta, ragasztó (szalag), hurkapálca (vastagabb fajta), vagy vékony drót

Készítsük elő az eszközöket, majd, ha gyerekekkel dolgozunk, alakítsunk ki csoportokat, és beszéljük meg, hogy ki milyen részt, feladatot vállal a bábkészítésben (bábok megrajzolása, színezése, esetleg kivágása, díszlet megfestése stb.)!

¹⁵ E. H. Gombrich: A művészet története. Második kiadás. Gondolat Kiadó, Budapest. 1975. 37–38.

Munkafolyamat elkezdése, koordinálása. A pedagógusnak is nagy szerep jut ennél a fázisnál, hiszen a kisebb gyerekeket segíteni kell a munkában. Itt válik világossá, hogy mennyire fontos az előkészítés, a történeti, ikonográfiai háttér bemutatása. Lehet bevinni képeket (akár kivetíteni is), hogy a gyerekek inspirálódjanak.

Az elkészült munkák összeállítása – ez javarészt a pedagógus feladata, hiszen ragasztani, drótozni kell a díszletet, bábokat. A bábokat a körvonaluk mentén kell kivágni, és ha vékonyabb dobozkartont használunk (!! alább a képen), egyszerűen beleszúrhatjuk a drótot. Ha sima, vastag kartonnal dolgozunk, akkor a hátoldalára kell ragasztani a hurkapálcát, ragasztószalag segítségével. Ahhoz, hogy megkönnyítsük a játékot, érdemes a báboknak egy kis talpacskát készíteni, mert így akkor is meg tudnak állni, ha nem fogjuk őket. Ez a kis talp nagyon egyszerű: Kivágunk egy kis darabot a kartonból, és a közepén bevágjuk. Ebbe helyezzük el a bábót. (!! a képeken)

A díszlet úgy „működik, mint egy képeskönyv: három részből áll, amelyeket össze kell fűzni, vagy ragasztószalaggal, textilcsíkkal rögzíteni.

Játék

A folyamat következő lépése maga a játék. A közös alkotást közösen „megfogalmazott” játéknak kell követnie. A gyerekek így magukénak érzik a történetet, a saját interpretációjukat viszik bele a játékba. Természetesen fontos, hogy a pedagógus segítse ebben őket, de ne direkt módon.

Ehhez a játékhoz nem szükséges nagyon sok bábót készíteni, különösen, ha egyszemélyes játékban gondolkozunk. Természetesen a gyerekekkel lehet bővíteni a szereplők sorát, de a kis méret miatt ott sem lehet nagyszabású előadásban gondolkodni. Inkább többször, több csoportban játsszanak a gyerekek!

1. jelenet: A „könyv” zárva van, csak egy ház és a nádas látszik rajta. Hátulról közeledik Mózes anyja a kis Mirjámmal, kezére akasztva a mózeskosár (Ha egyedül játszik a pedagógus, ezt úgy lehet megoldani, hogy a két báb tulajdonképpen egy l. a képen. Ha több személy játssza, akkor lehet két külön bábót készíteni). Megállnak a ház előtt, közben beszélgetnek. Ebből a beszélgetésből kiderül, hogy mi történik, akár az előzményekre is lehet utalni (a fáraó parancsa stb.).

2. jelenet: Elviszik a gyermeket a nádashoz, és ott a vízre „bízzák”. Itt röviden elmondhatja az anya, hogy mit érez, beszélhet a gyermekéhez, elbúcsúzik tőle. Ezt technikailag úgy oldhatjuk meg, hogy a kis kosárkának készítünk egy akasztót, és ezzel egyszerűen felakasztjuk a víz fölé. Majd az anya és a kis Mirjám elmennek.

3. jelenet: Kinyílik a „könyvünk”. Most a palotát látjuk, kétoldalt a nádassal, illetve a vízzel. A kis kosár beúszik a palota elé, és itt a már előbb említett akasztóval felakasztjuk a palota ablakára (ami ki van vágva), és ott ringatózik a vízen. A nyitott ablakban megjelenik a fáraó lánya, aki csodálkozva veszi észre a kis bárkát. Próbálja vigasztalni a gyermeket, de nem sikerül neki. Ekkor megjelenik a kis Mirjám, és felajánlja, hogy hoz segítséget. A fáraó lánya elküldi.

4. jelenet: A kis Mirjám visszatér az anyjával, akit a fáraó lánya megbíz azzal, hogy táplálja a gyermeket, majd hozza vissza a palotába. Ezt az anya örömmel megteszi – a kis kosárkát újra a kezére akasztjuk, és így megy el.

5. jelenet: A „könyv” bezárul, újra a kezdő képet látjuk. Az anya hálát ad azért, hogy megmenekült a gyermeke, és újra együtt lehetnek. Majd kimennek a színről. Ezzel zárul a játék. A feldolgozásnak ez az útja nehezebb, hiszen a pedagógus részéről sokkal alaposabb előkészületet igényel, illetve időben legalább három tanítási órát kell rászánni, valamint nagyobb csoportlétszám esetén állandóan kontroll alatt kell tartani az eseményeket.

Vasárnapi iskolában, nyári táborokban, amikor tágabb időkerettel rendelkezünk, ez a történet nagyon jó lehetőségeket rejt magában, hogy a közös alkotási folyamat által közös élményekhez, átéléshez juthassanak a gyerekek.

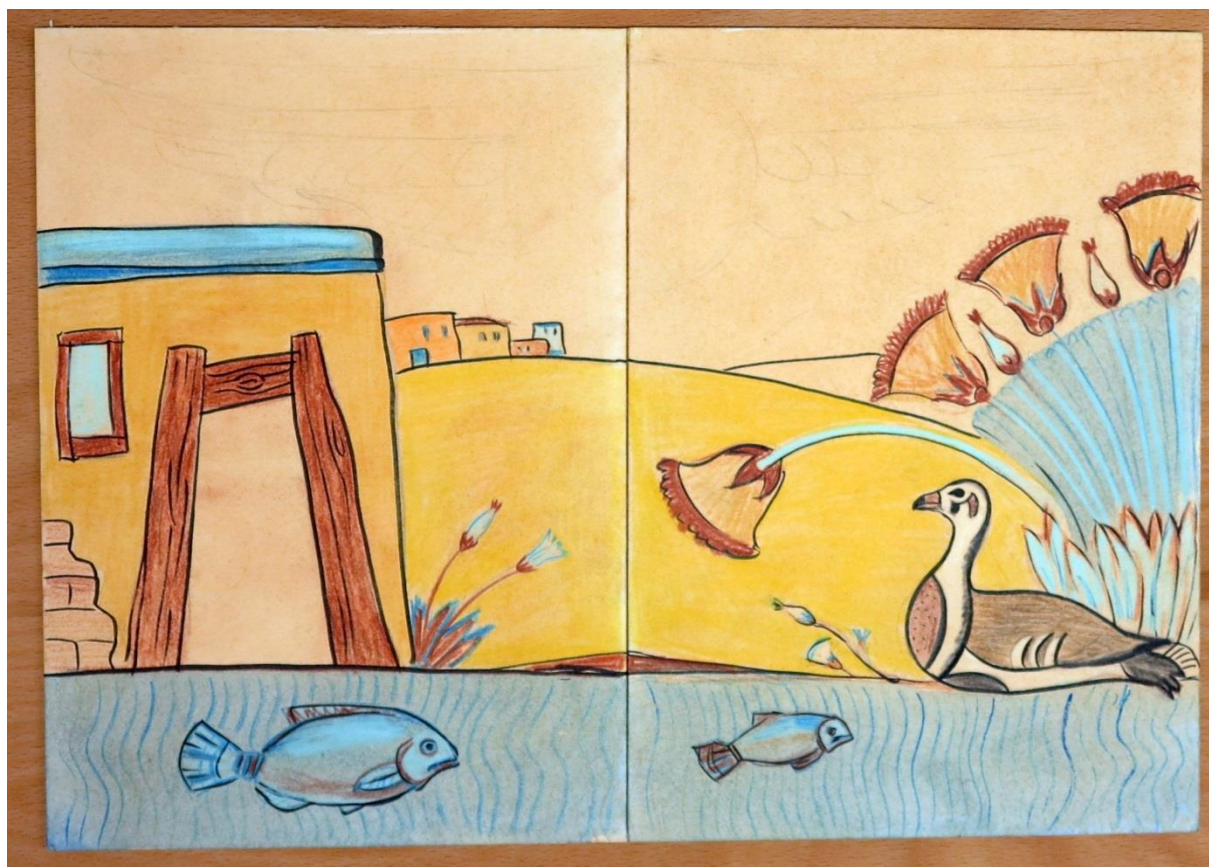
Feldolgozási lehetőség II.

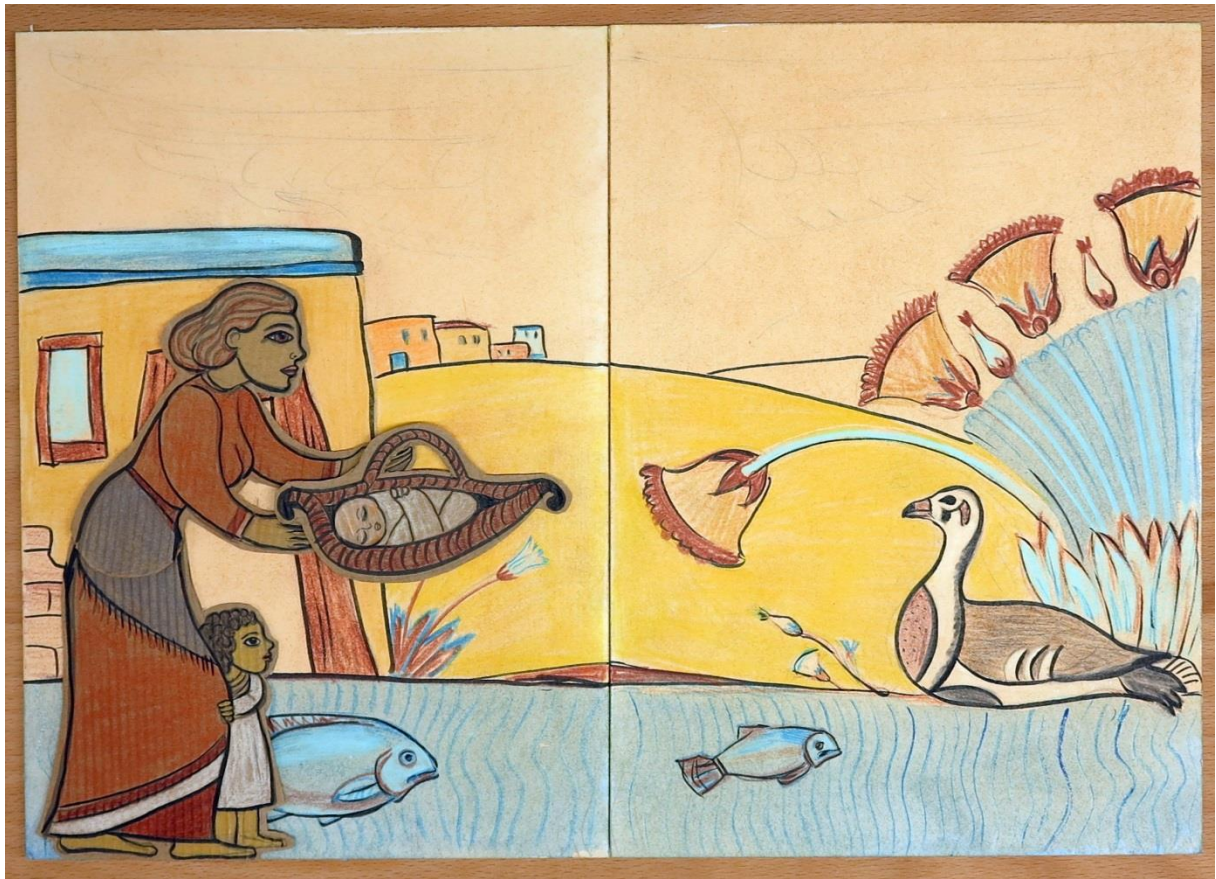
Órai keretek között is, nagyobb csoporttal is érdemes bábjátékos feldolgozásban gondolkodni, úgy, hogy a pedagógus a saját maga által készített bábokkal játssza el a történetet a gyerekeknek. Ebben az esetben is nagyon fontos a ráhangolódás, az előkészítés, ami segíti a történetbe való bevonódást.

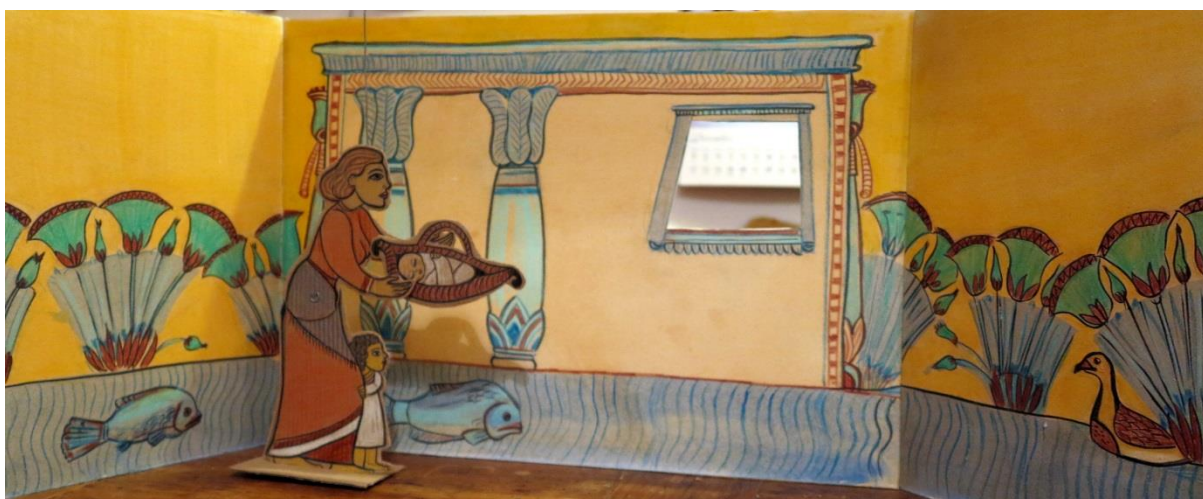
Ennél a feldolgozási lehetőségnél is lehet alkalmazni az előzőekben leírt bábtechnikát, azaz egy kis színpadot készíteni, és felülről mozgatott síkbábokkal játszani. Erre érdemes valóban jól felkészülni a szöveget és játékot tekintve egyaránt, mert így a gyerekek – egy harmonikus játékot látva – nézőként is eljuthatnak az átéléshez, ugyanakkor a vizuális élmény hatására a történet cselekménye, a szereplők és egyúttal az üzenet is jobban megmarad bennük.

Ilyenkor – pár perces játékkal – magát a történetet „ismertetjük” meg a gyerekekkel, ezt követi annak megbeszélése, feldolgozása a tankönyv, **munkáltató tankönyv** alapján. Ugyanezt a kis bábkészletet bevihetjük később, amikor a történet ismétlése következik, és a gyerekek kezébe adhatjuk, hogy ők interpretálják a történetet. Ekkor kiderülhet, mi az, amire emlékeznek, mi volt számukra ebben a történetben a legfontosabb, leghangsúlyosabb. A játék által megfogalmazzák saját üzenetüket, gondolataikat, érzéseiket.

Illusztrációs anyag

Felhasznált irodalom

Biblia Magyarázó jegyzetekkel. Kiadja a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest. 1997;

Fontana, David: A jelek és szimbólumok titokzatos világa. Kossuth Kiadó, Budapest. 2011;

Gombrich, E. H. : A művészet története Második kiadás. Gondolat Kiadó, Budapest. 1975;

Hoppál Mihály – Jankovics Marcell – Nagy András – Szemadám György: Jelképtár. Helikon Kiadó, 1990;

Jubileumi Kommentár A Szentírás magyarázata I. kötet Általános tájékoztató a Szentírásról. Az Ószövetség könyveinek magyarázata. Genézis – Jób könyve Kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest. 1995;

Keresztyén Bibliai Lexikon II. K-Zs. Szerkesztette: Dr. Bartha Tibor. Kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest. 1995.